

SLOVENIJA.

List 14.

V petik 16. Svečana

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petik. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Austrija v letu 1848.

(Dalje.)

Plemena slavjanske, kakor se dozdeva, so vsred neviht in potresov valovitih leta 1848 med vsemi združenimi narodi v Austrii narbolj pri sebi ostale in pri zavesti, in med vsemi nar praviši, narboljši pot zadele, z eno besedo: pot sebi in svobodi narkoristniši. Sreča Austrije, de se je njena pot z potjo slavjanskih plemen stekla; de je ta pot Slavjanov bila pot čuvaja in ne razsipnika! Resnica je zdaj jasna in na belim dnevu: trezna misel, krepka vešt, in zdrava moževnost slavjanskih plemen, in pa reke kervi sinov slavjanskih so rešile Austrijo, in odtergale smerti iz rok. Ako je pa to resnica, so tudi slavjanski narodi položili podlago novi Austrii!

De pokažemo jasno in očitno, de je temu tako, se še enkrat ozrimo na dogodbo meseca Velkiga Travnja ter pogledjmo, kakšna je takrat z Austrijo bila. — Italija je odpadla in širila z vso močjo svoje krila z zmagonosnim mečem in puntam. — Madjarska se je čisto odtergala od ognjiša in celovitne države, in je postala samolastna in neodvisna; v Beču se je vihale nemško trojnobarvno bandero in pod njim se je širila brezpostavnost in homatija, — kot znamenje, de je Beč in vse, kar je blizo okoli njega, nehal biti, kar je bil, celovitni del Austrije, in de je Austrija že padla. Še več — cesar, to videzno znamenje edinstva in celovitne države, v begdu, neki tam v zakotju tirolskih planin, — in kaj še? Česka, — ta dragi kamen v cesarski kroni, — je obernila herbet puntarskimu mestu, je osnovala doma — v Pragi — svojo samostalno začasno vlado in odtergala se od državniga edinstva. Kje je bilo takrat duha ali sluha Austrii, kje njena tolažba?

V ti dobi se zbere shod slavjanski v Pragi: Narboljši in narimenitniši glave od vsih avstrijsko-slavjanskih rodov kot njih zanesljivi namestniki, in tudi od drugih ne avstrijskih narodov, so se sošli na imenovanim mestu. Ali kaj je bila namemba tega shoda? Namemba njegova je bila velika, krasna in mogočna. Ker so rodovi avstrijsko-slavjanski vidili, de jim hiša in dozdažno prebivališče nad glavo gori, zapaljeno z derzno roko nekterih njihovih tovaršev, kateri so dozdaž z njimi bili in pod eno streho živeli, de se avstrijsko cesarstvo nalaš ruši, in na kose lomi; in de tisti, kateri jo tergajo, narmanj pravico imajo, imenovati jo svojo staroselni dom in očestvo, — ker so vidili vse to slavjanski rodovi v Austrii — je bilo treba, de tudi oni sami sebe spoznajo in se poženejo za svojo osodo z besedo in djanjem, — treba je bilo, de sami poprašajo: „Kaj bo pa z nami, ako Austrija biti neha, in ako ji telo razneso na kose Madjar, Taljan in Nemec? Kaj imamo mi početi v ti osodni dobi, ako ne želimo biti ptuj plen? Katera pot k temu pelje?“

Na te prašanja je bil narjasniši odgovor shod Slavjanov v Pragi. Ta shod je odperl slavjanskim narodom polje, de se osebno spoznajo, razumejo in pobratijo, dajoč Rusin roko Poljaku, Poljak Čehu in Moravanu, Čeh Slovaku in južnim Slavjanam, Hrvat Serbu, Serb Slovenu, Slovenc Dalmatincu itd.

Tu na slavjanskim shodu so spoznali naši narodi, kaj jim je storiti, de jih padajoče razvaline Austrije sabo ne potegnejo in zasujejo, — poznali so, pravim, de jim je treba med seboj zložnosti, in terdne zveze, de se morajo terdno vstopiti eden zraven drugiga, in de rama o rami podpirajo zidovje avstrijske države, ktera se je razpadati počela. — Ko že več nihče na Austrijo mislil ni, ko se v sercu njenim, — v poglavitnim in stolnim mestu Beču — ni smelo, le imena „Austrije“ izreči, oznani iznenada shod slavjanski v Pragu začudjenimu svetu v imenu avstrijskih Slavjanov, de se avstrijski Slavjani med sabo zedinili že, de hočejo Austrijo samostalno, zdravo in celo, povabivši ob enim tudi druge avstrijske narode, k njih zvezi pristopiti. V krilu slavjanskiga shoda se je izlegla, od njega je prvič izvirala misel nove in zdrave Austrije, in od tod se je razšla po svetu.

To je bila prva podlaga Austrije, in doba slavjanskiga shoda v Pragi se bo, ako Austrija ozdravi, praznovala ko začetik nove Austrije.

(Konec sledi.)

Centralizacija in Föderatizem.

Pri novi vravnavi Austrie si posebno dve teoriji nasproti stojte: theoria centralizacije in theoria föderatizma. Centralisti hočejo Austrio v okrožja, če tudi po jezičnih mejah, razdeliti, jik okoli osrednje pike skup spraviti in od tod kot francozke kroge vladati. Ministerju in državnimu zboru vsa moč in delavnost ostane, ona dva bosta celotino nagibala; vodila in v posameznih delih se bodo le njune povelja izpolnovala. Na to vižo, mislijo centralisti, se bode edinost in moč, potrebna urnost in enomernost v celim gibanju države vpeljati zamogla. Al pogledjmo malo naprej. Ker se cela delavnost države in vsi pripomočki na eno mesto vkup spravijo, se tam lahko preveč životvornih sokov nažene in natlači, kar stanovitno vrenje rodi, nasproti pa se oddaljenim udam države (posameznim deželam) narvažniši žile političkiga življenja odtegujejo, tako de oterpnejo in tako rekoč zmerznejo.

V enaki meri tudi le središe vse materialne dobičke, ki iz državne zveze izvirajo, dobiva, in se proti drugim deželam, kakor svojevolljni tiran obnaša. To lahko vidimo pri dvorni vladbi Ljudevika XIV., kakor tudi pri grozovladi Pariške prevratne dobe. De vse povem, nasledki centralizacije so naj nevarniši, če se divja derhal v poglavitnim mestu kot državno ljudstvo obnašati počne in dežele, vse samostalnosti proste, siloma s sabo vleče. Stranka poglavitniga mesta pri preveliki centralizaciji večkrat žezlo države v rokah derži, en sam mahljej razsodi včas čez njeno srečo in nesrečo.

Ne manj škodljiv in nevaren za blagostanje države je pa tudi v svojih nasledkih föderatizem. Ne samo nemočnost in škoda v zvonajnih zadevah, temuč tudi notrajna slabost in nered so njegovi nasledki. Na to vižo bi srednji vek zopet vpeljali, ko so knezi Austrije le z deželskimi stanovi vladali. Na to vižo bi pa pri sedajnih okolšinah Austria razpadla.

Ker tedaj škodljivost in nevarnost centralizacije in föderatizma poznamo, nastopi vprašanje, na kateri način bi se mlada Austria osnovati zamogla?

Kakor kolobar ko nar popolniši podoba iz ravnomerja (Ebenmass) dveh moči postane, katerih ena k osredju sili, in druga od njega odletuje, tako se moramo tudi pri osnovanju naše države srednje poti poprijeti. Za celo Austrio mora le ena ustava, en ministerij, en državni zbor obstati. Različnost jezikov občniga posvetovanja ne moti zlo. Dve poti ste mogočne: al vsaki narod v svojim jeziku govori, kakor je v Švajcu, al nemški jezik ostane opravični jezik državniga zbora. Ker se skorej od ene strane lahko reče, de vsak omikan Avstrijan nemško govoriti ume, in z druge strane ni neogiblivo potrebno, de bi se vsak poslanec ravno z gladko besedo v zboru obnesel, temoč de le po vesti in pametno svoj glas oddaja, bi tudi iz nemšine silno velika škoda ne vstala. Avstrijskimu državnimu zboru mora biti prihranjeno privoljenje davkov, postavodajavstvo v cesarstvu; ravno tako mora vojništvo, diplomacija, sklepanje čez vojsko in mir edinimu ravnanju prepušeno biti. Dežele ne smejo biti države, ampak občine. Deželni zbori nadomestujejo te velike občine; njih moč je po tem izrečena. Oni ne dovoljujejo državnih davkov, temoč postavljajo samo deželno-občinske stroške in oskerbljujejo, kar postavodajavstvo zadene, tisti posebni del, kateri se jim brez škode soglasja celotine v brambo svoje posebnosti, v podporo svojih raznih potreb prepušiti mora. V ti dvojni zadevi bodi središni oblasti v varstvo državniga namena samo pravica prihranjena, sklepe vstavljati (veto). V neogiblivo potrebnim edinost, v vsim drugim mnogoterost po šegah, potrebah in poželenjih. Tako ostane samovlada dežel, brez de bi se občinu državnimu namenu zaderžki stavili. Samo po ti poti je moč pri popolnimu življenju dežel edino, mogočno Austrio napraviti.

Ta sostavek smo predstavili iz ministerialniga časopisa „Lloyd“ od 9. Svečana, iz kteriga bi se nekoliko kazalo, de sedajni ministri vendar še niso tako terdi centralisti, kot se je mislilo. Toliko je gotovo, de ministerialni časopisi v uvodnih sestavkih nič terditi ne smejo, kar je mnenju ministrov nasproti; ali samo to se je bati, de niso to vse le lepe besede, kakor je bil sedajniga ministerija toliko pohvaljeni program.

Kaj bomo mi slovenski štajerci Sekovske škofije začeli?

Že več kot šest sto let je preteklo, kar so Slovenci v spodni štajerski deželi sekovske škofije svojimu narvišimu duhovnimu pastirju grad sekovski na Lipnici, po časi pa veliko vinogradov v narlepših slovenskih okoliceh perskerbeli, njemu dačo odraštovali, ino v vsih potrebah za-nj si narveč prizadeli. Slovenci so od rajniga Romana imenovani: „jedern, čverst, odkritoserčini narod, kateri nobene hinavšine v sercu ne zakriva, kateri svojo vero z znamenitimi milodari in daritvami, z izrejo veliko svojih sinov za mešni stan ino z krasnimi pesmami v božjo čast očituje.“ Štajerski Slo-

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

venci tudi slišijo k poznanemu edinemu narodu, kateri se nikdar od zaničevavcov svete katoliške cerkve ni pustil zmotiti, temuče kakor močno zidovje na čerštvim temelju ležeče proti vsim burjam grozečim porušenje svete vere nepremakljivo stal. Štajerski Slovenci so bli zadnje žareči mejaši, kateri so se goreče pertili vsakemu nevernemu mutcu, ako bi se perderznili novo ronjevansko nevero med nje ko kokol med pšenico raztepti.

Premilostlivi Cesar Ferdinand, in Njih naslednik Franc Jožef I. so podelili vsacemu narodu pravično svobodo za omiko in izobraženost; vse slovensko ljudstvo celiga austrijskiga ustavniga cesarstva želi v uradnicah take poglavarje, katerim podložniki svoje namene ustno razodeti zamorejo, ino njih pove-lja ino postave u svojim narodnim jeziku per-čakujejo. — Štajerci Slovenci sekovske škofije! kaj ste vi za vaše nekdanje stroške in teškoče od svojih nemških škofov perjeli? Kak vam je vaša serčna zvestoba od njih bila naplačana? — Jeli ste že od 600 let po tem, kar škofe imate, kdaj rojeniga Slovenca za viši pastirja imeli, de bi živi glas iz ust njegovih zaslišali ino vsi razumeli? Jeli ste ne bili le samo najete ovce? — Pokažite njihove pastirske zazpise na svojo slovensko čredo; povejte mi nekaj od njih pridig in nauk, katere je vsak duhoven viši pastir per mnogoterih priložnostih svojoj čredi razumljivo sam deržati dolžen! Ali so mende imeli, al zdaj imajo tam v Gracu svoje pomočnike Slovence okoli sebe, kateri namesto njih slovenske šole obiskujejo vunder vsako leto enkrat, de bi se prepričali črez stališ, omiko in ohranjenje vaše mladeži; morde njih zvesti pomočniki po pravici zvejo, kako de so farmani z svojimi školniki in duhovniki zadovoljni, kako de se keršanski nauk in beseda božja v šoli in v cerkvi oznanuje, in druge cerkvene opravila obhajajo! Vi pobožni ukazelni siromaki, idte zdaj k novo izvolenimu pak se ne posvečenimu Othmari Raušerji, ino proste ga po slovensko za podučenje in svet v vaših potrebah. Vi, ki ste zašli v velke grehe, prosite ga za odvezo takih grehov, katero si je on sam za se prideržil. Vi zakona poželni, prosite ga za razvezo posebnih zakonskih zadržkov, de se ne bodo vaše pisma tako dolgo tam in po poštah pometovale, de ne bo odločba prepozno nazaj peršla. Ali pobarajte gg. korarje, rečte njim kaj po slovensko, oni bodo kmalo vprašali: „Kenc niks dajč“, drugi bo rekel: „dizer ist ajn štokbindišer“, tretji bo djal: „ain bindišer štok.“ Po tem vas bodo domu poslali, ako njim nič nemškiga ne pokazete.

Štajerci Slovenci sek. škofije! polovica sekovske škofije, jeli bote z tako enakopravnostjo zadovoljni? Jeli še na dalje hočete ostati zanemarjeni podložniki nemcev? Prelubljeni od vsih Slovencev, visoko pohvaljeni knezo-škof Anton Martin Slomšek svojoj duhovnoj čredi vsako leto drobtince od nebeškiga gostovanja delijo, ino njim večkrat nebeškiga kruha po volji ponudijo, mi pa plev kar ne dobimo. — Vstanite, zdramite se vi štaj. Slovenci, prosimo Antona, de nas Oni za svojo čredo gor vzamejo, premislite, da se za čast božjo, ino za blagostan toliko duš bori, ino naj Nemci Nemce vučijo.

Deržavni zbor.

V seji 9. Svečana je šuzelka poprašal ministerstvo, ali misli ministerski razglas mesca Velkiga Travnja lanjskiga leta zastran oprostenja študentov tistiga leta od vojašnje spolnovati; omeni dalej, de so dohtarja pravice Dobrzanskiga in Kaminskiga v Galiciji zavoljo svobodomiselniga pisanja med vojašnjo potaknili, kakor de bi vojašnja kaka kaznovavnica bila, ali bo tedaj ministerstvo to reč pregledalo? —

Ljubljana. Slavjanam austrijskim ni drugje pomoči iskati, kakor v njih lastni moči. Ko je austrijsko cesarstvo na treh straneh, in clo v poglavitnim mestu gorelo, so bili Slavjani, kateri so gasili, kateri so sovražniku glavo sterli. Slavjani so drugim pomagali, ali si pa sami sebi pomagati zamorejo? Žali Bog! ne zamorejo, in tako dolgo tega zamogli ne bodo, dokler jih vse slavjanska vzajemnost, t. j. misel in prepričanje, de morajo austrijsko-slavjanski narodi stati v vseh rečeh eden za vse, vsi za eniga, skoz in skoz prešinila ne bo. Karkoli je omikanih rodoljubov, naj v tem smislu delajo in podučenje širijo. Slavjani hočemo samostalno, svobodno Austrijo kot zvezo raznih, v znotrajnim življenju ne motenih, narodov, — ker je nam kot malim narodom deležnost velike, mogočne deržave potrebna, ne pa za to, de bi si ime zvestih ohranili, zakaj vsakiga naroda prva dolžnost je na se misliti, in zvestoba se ne plačuje in svet hvaležnosti ne pozna. Nar-jasniši spričo tega nam ponudi zgodovina lanjskiga in tekočiga leta. Ker je staro cesarstvo pred Sušcam 1848 na nemšini vstanovljeno bilo, pod katerim je slavjanska narodnost kot cvetlica med terdim pečovjem medlela, se je zgodilo, de so vsi austrijski Slavjani več ali manj že z nemškim kvasam navdani, tako de se tudi v narsrečniših okolj-šinah sedajni rod iz te polovičnosti nikoli vzdigniti ne more. Koliko hitreje pa bi bila ta revna cvetlica popolnoma vsahnila in se posušila, koliko hitreje bi bilo austrijsko Slavjanstvo poginilo, in Polakskim enako german-sko rodovino pomnožilo, ako bi se Austrija bila nemškemu cesarju (če tudi iz Habsburg-Lotarinske kervi) podvergla, za nemško zem-ljo in tla izrekla, in Nemcam svobodno gibanje, preselovanje in obnašanje v taisti pripustilo! Za tega voljo so se branili Slovenci poslance v Frankobrod pošiljati, in to vlada naša dobro ve, ali saj vediti ima, — zato so protestirali moravski stanovi, za to so se junaško vperli, branili in večidel tudi vbranili verli Čehi.

Pozneje je Frankobrodski zbor očitno svoje želje razodel Austrijo razdjati, je deržal z Lah, je serčnost dajal Madjaram, je punt na Dunaju podpiral, in clo ločitev Austrije v nemški in nenemški del sklenil. To je Austrijanam oči odperlo. Vindišgrec in Jelačić sta razvila na mogočnim turnu sv. štefana na Dunaju austrijsko bandero; Nemci sami so pošiljali pisma na pisma do Cesarja, de bi se sklepam Frankobrodskim v okom prišlo; slovenska družba v Ljubljani, v Gorici, in pomnoženi odbor krajnskih stanov prosijo, de bi se jugoslavjanski poslanci iz Frankobroda nazaj poklicali; ravno to so storili Moravani, in odbor Pražke Lipe Slovanske je protestiral zoper nove volitve na Českim. Odgovor ministerstva na vse te vloge obstoji v razpi-sanju novih volitev za Frankobrod na Majnu, za tisti zbor, ki je ne davno sklenil, de se ima razmera (Verhältniss) Austrije k nemškemu kraljestvu na diplomatiški poti ustanoviti, de tedej austrijski poslanci v zboru od te reči nič več govoriti ne morejo in ne smejo! Nemci austrijski se vtegnejo veseliti zavoljo te ministerske zapovedi, mi Slavjani pa se samo to naučimo: de svet hvaležnosti ne pozna.

Radi bi pa vendar vedli, kako se naslednjim vganjkam pride do jedra: Ministerstvo hoče edinstvo Austrije, vabi pa le od ene polovice poslance na zvonajni zbor; poslanci austrijskih dežel sedijo na austrijskim zboru, de bi položili novo podstavo in na nji izpeljali novo zidovje austrijskiga cesarstva; in zopet poslanci austrijskih dežel,

ne ministerski pooblastenci, imajo na Nemško iti, Austrije osodo odločiti; katerih beseda v rečeh nemške zveze več velja? — ministerstvo je v programu izreklo: kadar boste Austrija in Nemčija prerrojene in novo vstanovljene, se bo zamogla njuna medjusebna razmera in zveza v pretres vzeti; — kje je naše ministerstvo zvedilo, de je Austrija (ki je še nekoliko v sovražnih rokah) in de je Nemško kraljestvo novo ustavo zadobilo? — Bog ne daj, de bi se še clo zvonajni Nemci čez nas Austrijane pritoževali, de smo jih v njihovi znotrajni deržavni popravi in narodni svobodi motili! —

* Komej je veter zanesel na čelo Ljubljanskih nemških novin razglas zastran novih volitev v Frankfurt, so one tudi ob enim nemškutariti jele, in prineso iz „Gratzer Zeitunga“ že pred nekoliko dnevi zaveržen sostavek, v katerim se dokazati in spričati hoče, de je nemšina edini lim, kateri naše cesarstvo skupaj deržati zamore, de tedej taisti, kdor se nemšini zoperstavlja, se tudi cesarstvu zoperstavlja; — kakor de bi zadnji konec človeštva Austrije obstoj bil, kterimu bi se vse narsvetjši zadeve narodov, vera, narodnost, prirojena omika podvreči in v dar priresti imele. Božja volja je, de se Čeh, Poljak, Slovenc, Madjar, Lah itd. po svoje izobrazijo in do naravne, prirojene veljave in vrednosti pride. Ako bi tedej, kakor uni T. (epec) v Gracarci blede, kar je pa prazno, zares Austrija brez povsod pričujoče nemšine obstati ne mogla, bi gotovo njeni obstoj božja volja ne bila.

Vredništvo še podstavi omenjenimu sostavku neizrečeno modro opombo, de je to mende samo „eine Ansicht“, — se ve, de bi bili seer bravci mislili, de je sveto pismo.

Karlopago 7. Svečana. Ne zamerite, de vam sledeče verstice pišem.

Pred nekimi dnevi, ko sim mojemu kumu v Planini nekaj voz za žagance iz Reke peljal, sim mnogo vasi prehodil, katere mi še vse po imenu znane niso. V sleherni vidim veliko ljudstva, katero je okrog nekaj pisem, ki so na durih kakiga hleva nabite vihrale, zbrano stalo. Ljudstvo je šundralo ino se prepiralo; Bog ve kaj de je, ino mika me ga poprašati: što imaste tote? Pa ko se več premagat ne morem, skočim raz voz, grem gledat kaj tam vihra, ino kaj menite je bilo nabito? Spisek popisancov v 4. §. začasne postave zastran rekrutiranja, zapovedan. Dragi prijatelj, menite de ti spiski so tam vihrali, de bi po glasu 8. §. ubogi ljudje zamogli pritožbe napraviti, ali motite se. Vganjte prijatelj kaj je to bilo. Ti spiski so bili pisani po nemško, imena se kar brati niso mogle, preimki so bili tako pokvarjeni in razmesarjeni, de se Bog vsmili; eden v starim hrovaškim, eden v laškim, drugi v nemškem, in nekteri v krajnskim pravopisu. Kaj čete, de vam od opomb v oddelku „Anmerkungen“ rečem? Te so bile brez koristi, nihče jih še brati ni znal, vse eno bi bilo, ako bi bile pisane z alef, olaf, ali z gradelicam glagoličkim. Kaj pravite prijatelj od te oslarije? Tako doseguje postavodajavec namen svoje postave! To ljudstvo ni nemško, vam ne morem povedati kaj de je prav, ali je hervaško ali krajnsko, zdi se mi, de je nekaj od obeh, nisim zadosti časa imel za barati. Vender toliko sim se prepričal, de je brihtno ljudstvo, znabiti za to, ker si včas korun (patata) z oljem zabeli, ino včas pomoranče je, de mu krompirjev sok predebelih možgan ne stori.

—ich.

Hervaska in slavonska dežela.

Vrednik Novin d. h. sl. v uvodnim sostavku ne svetva, poslance v Kromeriž brez vsega vgovora in pogoja odpraviti in reče med drugimi: „Kadar je austrijsko ministerstvo v svojim programu izreklo, de se ne

bo podalo **pod** Nemško: smo se vsi veselili. Prazno veselje! Naše ministerstvo je to le za to reklo, ker je bilo nakasnilo postaviti še **na** **verh** Nemške dežele, poverniti avstrijskemu cesarstvu dostojnost nemškega cesarja, pridružiti Nemško Austriji in napraviti od avstrijskih nemških narodov partes adnexae tistiga ein grosses einiges Deutschland. Se ve de to se drugači izpeljati ne da, kakor de se dobi uzda od vseh drugih narodov, de se vkrotiti zamorejo, če bi se nemške slave in veličine naveličali.

Mislino pa, de ga ni rodoljuba, ki bi tako slep bil in ne vidil, de je izpeljanje te misli naša gotova smert (narodna).“

Slavjanska Lipa je povabila vse domorodne društva na Hervaškim, de bi postale njene podružnice.

Zagreb. Svetli ban po očetovo za nas skerbi. On je vbratil rekrutiranje pri nas, in te dni je na znanje dal, de je napravil, de bodo vsi naši kmetje, katerim so Madjari kakšno škodo storili, polno povračilo dobili. Za to je naložil, de se vsi popišejo, katerim je kakšna škoda narejena. (N. b. sl. d.)

Serbska vojvodina.

Zvemo, de je glavni odbor nehal v Karlovcih delati, in se v Bečkerek preselil, kjer je tudi patriarh, eni pravijo de svojo voljo, drugi pa po zapovedi sv. patriarha. Toliko je gotovo, de je neporazumljenje (razpor) med sv. patriarham in glavnim odborom zavoljo g. Stratimiroviča poravnano in de je ta zdaj v Bečkereku pri patriarhu. (S. b. n.)

Česka dežela.

Naslednje pismo bo Pražka Slovanska Lipa državnemu zboru poslala, in povabi tudi vse česke svobodnomisleče občine k pristopu:

„Slavni državni zbor!

Posvetovanje in sklepanje slavnega zbora čez podstavne pravice avstrijskih narodov je povikšalo v vseh deželah našiga cesarstva globoko spoštovanje pred visoko političko modrostjo in nevstrašeno možko svobodomiselnostjo državnega zbora do takiga občedenja, de se podpisani daleč zderžati ne morejo, to čišenje v enodušnih besedah zbranim poslancom v Kromerizu javno razodeti in z zagotavljenjem svojiga nepremakljiviga zaupanja zraven prošnjo izročiti: De bi v enakim duhu stanovitne svobodomiselnosti neznebljive pravice avstrijskih narodov tudi za naprej branili, resničnim potrebam cesarstva veljavo zadobili, in terdno prepričani bili, de za državnim zborom stoji večina milijonov, de so avstrijski narodi dorasli, de samo v skupšini svojih z lastno voljo izbranih poslancov pravo razodenje svoje volje in edino oblast spoznajo, iz katerih njih ustavna svoboda cvete ali vsahne.“

G. Šafarik je od učenja slavjanskiga pismenstva odstopil.

„Narodne noviny“ pišejo: Zvemo iz privatniga ali gotoviga dopisa iz Dunaja, de hoče ministerstvo javniga podučjenja pristopiti k imenitnim popravam šol. Sosebno imajo biti poglobitve vseučiliša avstrijske okinčane z izverstnimi možmi v nekterih znanstvih.

Veseli nas de zraven Dunajskiga tudi Pražko vseučiliše tako poveljanje čaka.

Profesor Čelakovsky iz Vratislava se ima, kakor se terdi, kmalo poklicati. V poklicu tega moža na naše visoke šole, z katerim se enkrat izpolni občna že davno izrečena želja, vidimo z veseljem velik korak k povišanju slavjanskiga znanstva. Ravno tako se ima sem poklican nek imeniten nemšk filolog, drug pa na Dunaj, kjer se bo nasproti tudi na slavjanstvo spodobno gledalo. —

Moravia in Silezia.

Od Hanc. V Moravskih Novinah beremo tako iz Kojetina: Čudil sim se, slišati od mnogih de naši izverstni in možki Hanaki oistro in opravljivo od državniga zbora govore. Gledal sim na vso moč kaj in kdo je temu uzrok, ali nikjer nisim do sledu prišel.

Za nekaj časa na to pa berem v „Korrespondentu“ (ministerialnim časopisu), de Kromeriz ni narod, in de se mende ministerstvo ne bo oziralo samo na Kromeriz; ampak na te, ki okoli Kromeriza stanujejo. To je v meni zopet nove sumljive misli obudilo. Nisim ždel, temuč okrilil sim svojih pet občutkov in spustil jih na vse kraje, sosebno naše okolice, de bi zasledil zidovje, v katerih prebivajo sejavci tega kokla in za katerimi se mislijo skriti nekteri gospodje.

Na zadnje sim vendar našel te sejavce, kateri okoli Kromeriza prebivajo. Narveči del njih obstoji iz starih, od občin lanjskiga leta pregnanih rihtarjev, odpravljenih pisarjev, verh katerih stoje neki plemenitaši. Viditi to društvo nisem vedel, ali se čem smejati ali jokati čez te, kateri išejo pribežališe za takim zidovjem.

Zato, bodisi kdor koli, ne naklonite ušes nikomur, kdor bi razžaljivo zoper državni zbor govoril, temuč imejte vsakiga takiga za izdajavca svobode, dežele in cesarja!

* Moravski poglavar Lazansky je zapovedal kresijskim glavarjem, de naj zanaprej vse uradne oznanila, in ukaze, ktere se ne samo uradam, ampak tudi ljudstvu na znanje dajajo, v nemškem in českim jeziku razglasujejo, de se enakopravnosti narodov zadosti.

Iz Tešina. Slišimo in z velikim veseljem svojim rojakam na znanje dati zamoremo: de bodo že vsi ukazi uradni nam v polskim jeziku prihajali. Naš častivredni Starosta, pobaran od Bernenskiga poglavarstva, v katerim jeziku se uradne reči razpošiljati imajo, je zbral večino glasov naših občin: de v polskim jeziku, zakaj le nekteri starokopitneži, se ve de so drugači mislili. On se je sosebno potegnil, de se vse oznanila iz uradov po polsko izdajajo. Slišimo tudi, de zavoljo tega tudi nekiga komisarja ni sprijel, ker po polsko ne zna. Kmalu bodo naši deželani vse zavkaze v domačem jeziku dobili, jih lepo razumeli, in v svojih zborih pretresali in premišljevali zamogli! Ravno tako se zamoremo zanesti, de ne bomo nobeniga uradnika več dobili, kateri po polsko popolnoma ne zna. (Tygod. Cieś.)

Ogerska dežela.

Iz Banjske slovaške županije 3. Svečana. Brigada Jablonovskiga je prišla iz Štavnice dne 31. Pros. sem do B. Bistrice. Štur je hotel dans deržati zbor ljudstva in nagovoriti ga, pa so mu prepovedali, ker tega stan vojske ne dopusti; namesto tega je bila vojaška muzika na tergu. Kakor se kaže, škodvajo nepotrebne težave in hoje avstrijski armadi več kot Görgey. Vojaki in konji so zlo zdelani. Kazen je ostra, te dni je bil lovec, ker je kmeta ranil, po nagli sodbi v Beli Bani vstreljen. (M. N.)

Dva in dvajseti razglas od armade (Dunaj 12. Svečana). — Zavoljo velike dalje boriša, ktero je zdaj z umaknenjem puntarjev čez Tiso do Erdelja prepahnen, zamoremo se le zdaj zopet nektere novice povedati od napredovanja armade kneza Vindišgreca. Po odhodu iz Pešte se je bilo nekaj puntarjev proti Velikimu Varadinu in Debrečinu, nekaj pa (pod Görgejam) proti Štavnici podalo, in so se po oropanju rudarskih mest čez Neosol iz perviga proti Rosenbergu obrnili, od ondod pa, ker so klanci pri St. Martonu in Turani od vojakov gm. Götea že popred obsedeni bili, proti Cipsi potegnili, kjer so na ba-

taljon pod majorjem Kiesevetram zadeli in z njim se pri Kirchdorfu in Korotnoku 3. in 4. Svečana bojevali. Med tem je pa klanec Braniško z vojniki, ktere je fml. šlik iz Eperiesia poslal, berž bolj obležen bil, in ker je drug oddelk Dejmove brigade iz Kašave v Margitfalvo se vzdignil, neutrudljivi gm. Götz pridši z brigado Jablonovskiga čez Brizno 8. Svečana v Telgart tudi berž proti Lejčavi se podal, se vtegnejo puntarji v Cipsi povsod okleniti in zapreti, ker je na tisti strani tudi iz Tarnova na Galicijskimi povsod črna vojska na noge spravljena in vse poti čez gore obležene. Ker se je na Tisi močno led razbijal, je bilo oddelu perve armade, ki je že do desniga brega prišel bil, težko pri Tokaju in Šolnoku čez Tiso stopiti, in tako je sovražnik čas imel, se po praznim napadu na Aradsko terdnjavo bolj proti Erdelju potegniti, de bi se tam z tisto trumo puntarskiga glavarja Bema združil, kateri je, kot je že oznanjeno bilo, iz Bukovine prepahnen, čez Bistrice, Maroš-Vasarheli do Hermanstadta prišel, kjer ga je pa general Puhner oistro sprijel bil. Truma puntarjev, ki se je iz Velkiga Varadina proti Klausenburgu nagnila, se je proti Karlsburgu obrnila. Na tem kraju stoji med Deva, Hatzeg in Sasvaroš oddelik od 3000 Romanov pod stotnikom Černočevičam, ki to stran proti puntarjem branijo, tudi grad v Devi je dobro obležen. Med tem je general Rukavina v Banatu en oddelik sostavil, ki ima v Maroškim dolu svoje dela zoper Erdelj in tudi Velki Varadin začeti. Brigadi gm. Ditriha in Palfiti od Nužanove armade ste se ena na lev strani čez Boly proti Mohaču, druga čez Siklos-Baranjavar proti Oseku vzdignile; terdnjava Osek je od cesarske armade okoli in okoli obdana in se je že v pogodbe spuštati jela. Pri Mohaču so šli puntarji pod Nemediem čez Donavo, so pa tam med Bezdanim in Zomboram prišli Serbam v pest, ki so se bili na levim bregu Donave od šent Tomaša (je podali. Serbi so jih večidel potolkli in razkropili. Po zavzetju Leopoldstadta je dobila armada Simuničeva povelje poleg Vaga (reke) proti Komornu iti, in to terdnjavo tesneje obkoliti. Tu je bil 8. Svečana blizu Neuhausla boj z nekterimi puntarji, ki so iz Komorna verh Nazrada čez Nitro šli, ondotne kraje oropat, in sosebno soli v terdnjavo prinesli, ki jim je pošla. V terdnjavi so jeli ljudje bolehati. Pri tem boju so 4 kompanije pešcov in en eskadron Husarjev puntarje 1200 mož tako oistro sprijele, de je bil komandant njih, oficir z 96 honvedi vjet, veliko njih je na borišu obležalo. Velden.

Ptuje dežele.

Bavarski zbor v Monakovim se je začel zoper prusko cesarstvo vpirati in pravi, de je ni Nemčije brez Austrije. —

Laška. Florence 8. t. m. ob 11. (daljnopisno oznanilo.) Veliki vojvoda Toskanski je pobegnil iz Siene. Montanelli se je podal v Florence. Ministerstvo je zbrano in v stanovitni skupšini. Vse je storjeno, de se red in varnost ohrani. Narodna bramba se zbira z orožjem. Mesto je mirno, polno zaupanja in pričakuje po navadi ministerske ukaze. Kakor privatne novice povedo, je žena Vojvodova z njim, in sta oba v Piompinu na angleško ladjo stopila, eni pravijo, proti Neaplu, drugi proti Malti. Med Neapolitansko in Sardinisko vlado je mende vsa diplomatska zveza nehala.

Na Francozskim je zopet vse potihnilo.

Na Angleškim se je državni zbor zopet pričel. —

Rusi, ki so na erdeljski meji, so dobili povelje, na prošnjo avstrijskiga komandanta na ravnost v Erdelj stopiti proti Hermanstadtu in Kronstadtu.

Nepolitiški del.

V spomin

slavniga pesnika Dr. Prešerna.

V logu domačim na lipovi veji
Slavček netruden premilo je pel,
Čul se v dobravi še glas ni mileji,
Vtihnile sape so, ko je začel.

Vidil je v sužnosti brate predrage,
V ječah temotnih je slisal njih stok,
Vidil je plakati sestrice blage,
Čul je zgubljene nevestice jok!

To mu je vsekalo rane kervave,
To je ranilo njegovo srcé! —
Samée obleta domače dobrave,
Samée obiše orjaške gore.

Pesnice poje tak žale in mile
Od domovine zatertih sinov,
In od ljubezni sladkosti in sile,
Ki umorila ves up je njegov.

Kliče in kliče in vabi premilo
V senčico hladno pod lipa razcvet,
De se v temotne je ječe glasilo;
Slavei ga čujejo — rod je otét!

Seer zalezvale povsod so ga sove,
Sivi kregulji preganjali ga;
On pa ne mara, domovja sinove
Za domovino buditi ne nehá.

Rojstvo doživel je zvezdice mlade,
Vidil je sonca svobodniga kras;
V radosti z lipove vejčice pade —
Joka po njemu zdej lipa na glas.

Franc Cegnar.

Narodne pripovedke iz Bistriške doline. Od Janeza Terdina.

III.

Veronika.

Na visokim hribu pri Kamniku, kjer zdaj podertija „mali grad“ stoji, se je vzdigvalo enkrat prekrasno poslopje nekiga slovenskiga vojvoda. Ta vojvoda je imel zalo hčerko. Zapersegel se je, temu jo v zakon dati, ki bi se v prihodnjem prvem boju nar bolj junaško obnašal. Boj je bil blizu. Rathis, Lombarški kralj, veliko armado na noge spravi in v slovenske dežele vihra. Vse se vzdigne, sovražnika nazaj pahniti. Pri Trebižu se vname bitva, po dolgim boju Slovenci zmagajo.

Pervi junak bitve je bil mladi Čertovit. Temu tedej uni vojvoda hčerko obljubi. S sabo ga tedaj vzame, de bi ju poročil. Ali novi sovražnik se vzdigne. Komaj so bili tukaj lahki potolčeni, začnejo unkraj Nemci zmagati.

Tisti vojvoda tedej zakon na konec vojske odloži. Poda se s Čertovitim zopet v boj.

Nekaj časa po odhodu vojvoda, pride na njegov grad neznan, star mož. Bil je neki kristjanski mnih.

Ali sim varen tukaj, pobara hčerko. Ona ste, s čem vam morem postreči. On. Mnih sim, tvoji rojaki me preganjajo. Ali mi daste tukaj zavetje. Ona se seer vstraši, pa mu vender zavetje obljubi.

Čez polleta pride Čertovit v grad. Kje so pa oče, ga vpraša devica. On. Pri očetih in dedih z slavo obdani. Perva bitva jim je življenje vzela. Njih zadne besede so bile: Čertovit! pojdi na moj dom in vzemi hčerko.

Devica pravi: Ne morem, ne morem. Obljubila sem vedno dvístvo. Vedi, jez sim kristjana.

Čertovit. Čuj daleč, kar so oče rekli. Djali so z gromecim glasom: Ako te pa neče v zakon, naj jo prekletje očeta zadene. Pokoja naj nima tudi po smerti ne! —

Devica se vstraši, pa obljube neče prelomiti. Žalostin se poda Čertovit proč. Devica pa, ktero je tisti mnih sprebernil, je do smerti v gradu živela. Po smerti jo je pa zadelo prekletje očeta. V kačji podobi je po kletih gradu okolj lazila in še zdej lazi. Tri kadi denarja je noter, tistimu je namenjeno, ki bi rešil. Rešnik zamore biti le otrok, ki je menj kot sedem let star.

Le kvaterne večera ima ona pravo deviško podobo. V Bistriški potok se ta čas vmivat pride.

Bogoslovje

malikovavskih Slovenov.

(Poleg Jana Hollyta in Dobrovškiga.)

(Konec.)

Tras: Bog ki je ljudi strašil.

Triglav: Bog z tremi glavami, pri Indijancih Trimurti. Gospodoval je čez vester, zemljo, vode, in tudi čez zemljo, nebo in peklo. Imel je tri glave na enimu vratu, zagernen obraz, de bi pregreh ljudi ne vidil, na glavi krono, v roki mesec. Čern konj mu je bil posvečen.

Tur: Pri starih Škandinavcih Tyr. Bog vojske, prazniki njemu v čast so se imenvali turice.

Veles: Bog golfije, je čez vse godce nar bolj ljubil.

Vesna: Boginja spomladi.

Vila: Nympha; krasne, bele gospodične. Stanovale so v gorah, skalah in gostih logih, imele so dolge razpušene lase, in bele oblačila. Bile so vsim dobre prijateljce, kateri jim niso nič hteli; kdor jih je pa razserdil, so ga vstrelile, alj pa tako dolgo ž njim plesale, de ga je bilo kraj.

Volkolak: Rimljanov Faunus; vampyrus.

Vodni mož: je imel zelene lase, zeleno oblačilo, in obuvalo. Rad je sedel na bregih in senskih kupih, ker si je pri mescu obutvo šival in ljudi k vodi vabil. Na zemlji ni imel velike moči; v vodi je pa vse, kar je dobil, nar rajši otroke, z seboj v globočino vlekel.

Zmerzla: Boginja zime, je imela rjuho iz snega na sebi.

Zmok: mali Bog, kateri je ljudem novice nosil. Mislili so ga ko kuro z dolgim vratom in nogami.

Živa: pri Indijancih Šiva; pri Rimcih Ceres, pri starih Škandinavcih Sif in pri Lotyših Seeva. Boginja življenja. Malali so jo različno; eni belo, nago, z do kolen dolgimi razpušenimi lasmi, na glavi venec, v desnici jabelko, v levici grojzdje, in v ustah lilijo; drugi pa oblečeno, na glavi nagiga otročička in v roki grojzdje; spet drugi pa v eni roki klasje in v drugi cvetlice derzajočo.

Cez to so pa še potoke, jezera, loge, i. t. d. molili, in njihovim duhovam darovali. Jastrobi in sokoli so bili bogam posvečeni ptiči. Tempeljni so bili po navadi na hribcih; lepo pobarvani in z dragocenimi plahtami prepreženi. Okoljo njih so bili sveti logi in dobrave, katerih se sekira ni smela dotakniti. V tih logih so pod posvečenim hrastom hudodelnike in čez druge pravde sodili.

Duhovni so bili višji in nižji, kakor so bili bogovi, katerim so služili. Ljudstvo jih je zavoljo njih modrosti, učenosti, in skrivnosti božjih opravil, visoko spoštovalo. Oni so pravico imeli dolge brade nositi, v svetišče iti, in pri darovanju darov sedeti. Stanovali so v malih kočah ne daleč od tempeljnove v posvečenih gozdi, in preživeli so se od darov, ktere so ljudje bogovam prinesli. Zraven tega so bili pa tudi učeniki in zdravniki ljudstva, in so ob času vojske zastave nosili. Prerokovali so iz posvečeniga konja, iz letenja in petja ptičev, iz teka vode, iz dima, vetra, iz drugih zverin in njih krika, iz sanj, zvezd i. t. d. Najvišji Arkonski duhoven Krevin si je tako moč čez kralja privlastil, de kralj ni mogel brez njegoviga privoljenja ne v vojsko iti ne mir skleniti.

Darovali so pa tudi na drugih krajeh, ne samo v tempeljnih na gorah, pred skalovjem, v dobravah, pod posvečenimi lipami i. t. d. Darovi so bili več delj volí, teleta, kozli, ovce, kolači, vino, pojčice, vol, med in posebno vsakletne pervine. Po dokončani vojski so darovali bogovam vse vlovljene sovražnike.

Mertve so na narejenimu kresu sožgali z vsim tem kar njim je bilo na svetu ljubo; pri posebno imenitnih merličih je taki ogenj po dva, tri, še po devet dni brez prestanka gorel. Pri pogrebu so okoli kresa hodili, na glas jokali, oblačila si terkali, brade strigli in na kres lučali. Pepel so zbrali, in v za to odločen kraj pokopali, kteriga so groblje imenvali.

A. Globočnik.

Knjiga splošnih deržavljanskih postav. *)

§. 40.

Pod rodovino se razumejo zarodniki z vsimi svojimi nasledniki. Zveza med temi ose-

*) Ponovimo tu prošnjo, naj se domorodcem ne gabi, leta načert ali poskus prevdarjati, in opombe slovenskimu društvu proti pošiljati. Slovensko društvo jih bo porabilo in to prestavljenje v večih razdelkih na svitlo dalo; de se vse na tanjko pretehta, in de dobimo, kolikor je moč, dognane pravniške izreke.

Vredništvo.

bami se imenuje zlahta, zveza med enim zakonskim in med zlahto drugiga zakonskiga pa svaštvo.

§. 41.

Kolena zlahte med dvema osebama se imajo odločevati po številu rodov, po katerih v ravni verstí ena od druge in v stranski verstí obe od nju narbližiga skupniga debila pridete. V ti verstí in v tem kolenu, v katerim je kdo z enim zakonskim v zlahti, v taisti verstí in v taistim kolenu je z drugim zakonskim v svaštvu.

§. 42.

Pod imenam starši se sploh zapopadejo brez razločka kolena vsi zlahtniki v navzgorni in pod imenam otroci vsi zlahtniki v navzdolni verstí.

§. 43.

Posebne pravice udov rodovine so pri raznih pravnih razmerah, v katerih jim gredo, izrečene.

Drugo poglavje.

Od zakonske pravde.

§. 44.

Rodovinske zaveze se ustanovijo z zakonsko pogodbo. V zakonski pogodbi razodenete dve osebi razniga spola postavno svojo voljo, v nerazvezljivi družbi živeti, otroke roditi, jih izrediti, in eden drugimu v pomoč biti.

§. 45.

Zaročenje ali poprejšna obljuba se vzeti v kakoršnih koli okoljsinah ali pogojih je bila dana, ali prijeta, ne prinese nobene pravne zaveze ne k sklenitvi zakona, ne k dopolnjenju tega, kar je bilo na primer odstopa izgovorjeno.

§. 46.

Vendar je pa tistimu delu, na kogar strani se ni nobeden obstojin uzrok k odstopu zgodil, prihranjena pravica do povračila gotove škode, od ktere zamore dokazati, de jo zavoljo tega odstopa terpi.

§. 47.

Vsakteri zamore zakonsko pogodbo skleniti, ako mu kak postaven zadržik ni na poti.

§. 48.

Besni, blazni, bebeci in nedorašeni niso v stanu, veljavno zakonsko pogodbo napraviti.

§. 49.

Maloletni ali tudi polnoletni, ki iz kakoršnih si bodi vzrokov sami ne zamorejo nobene veljavne zaveze skleniti, so tudi nezmožni, brez dovoljenja svojiga zakonskiga očeta veljavno v zakon stopiti. Ako oče več ne živi ali k namestovanju zmožen ni, je treba k veljavi zakona zraven izrečenja redniga namestnika tudi dovoljenja sodne oblasti.

§. 50.

Maloletni nezakonskiga rojstva potrebujejo k veljavi svojiga zakona zraven izrečenja svojiga varha dovoljenje sodne oblasti.

§. 51.

Ptujimu maloletnimu, kateri v teh deželah v zakon stopiti hoče in potrebniga dovoljenja zkazati ne zamore, mora sodnica teh dežel, kateri bi po svojimu stanu in prebivaljšu podložin bil, namestnika postaviti, ki ima svoje privoljenje v zakon ali svojo nepovoljnost ti sodnici povedati.

Z m e s.

Slavni serbski pisatelj Vuk Karačić da na znanje, de so na Dunaju na novo v natisu „Narodne srbske poslovice in druge različne kao one u običaj vzete riječi.“

Naš imenitni filolog Dr. Miklošič bo v kratkim na svitlo dal staroslavjanski besednjak z cirilskimi čerkami.

Zitni kup.	V Ljubljani		V Krajinj	
	10. Svečana.		5. Svečana.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
Srednja cena 1 mernik.				
Pšenice domače	2	33	2	29
» banške	2	36	2	48
Tursice	—	21	1	32
Sorčice	—	—	1	50
Rži	—	—	1	42
Ječmena	1	20	1	27
Prosa	1	25	1	22
Ajde	1	11	1	9
Ovsa	—	51	—	51